

PÍSEK

METODIKA K PRACOVNÍM LISTŮM

Pracovní list se skládá ze 3 částí:

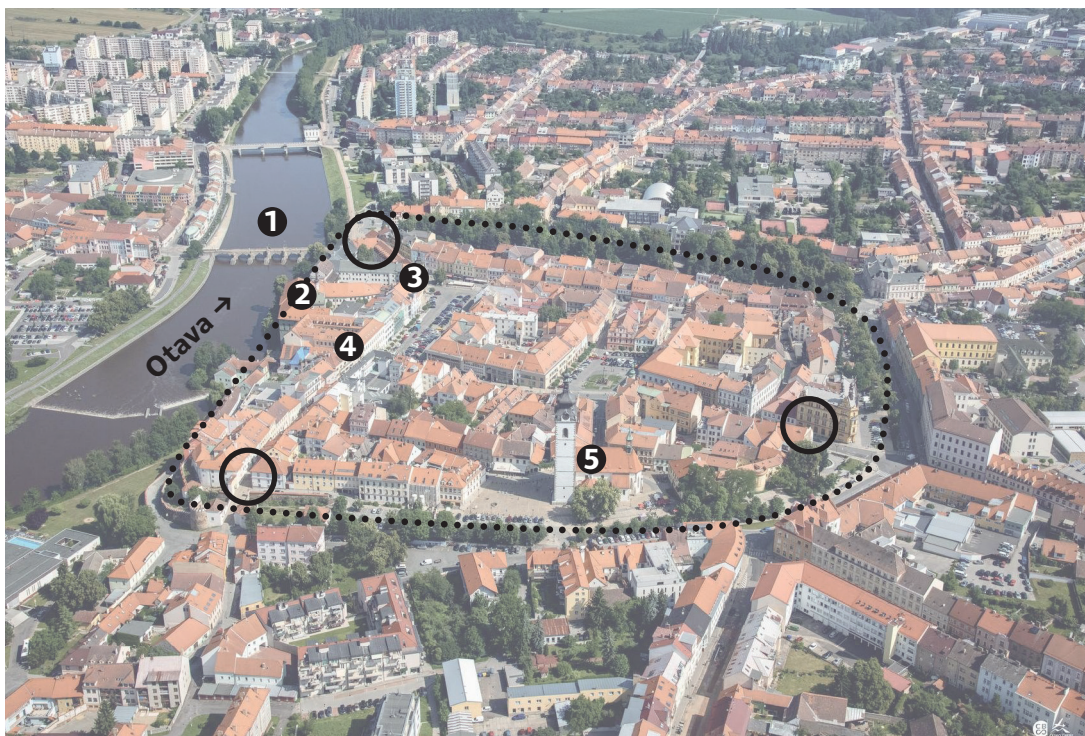
1. PŘÍPRAVA, ve které se žáci ve třídě seznámí s půdorysem historického města a významnými daty v jeho historii.
2. PRVNÍ ČÁST PROCHÁZKY městem od děkanského kostela k mostu
3. DRUHÁ ČÁST PROCHÁZKY městem od mostu k děkanskému kostelu

Doporučujeme procházky absolvovat jednotlivě nebo např. s pauzou (možná i při hře ve Sladovně, oběd, volný čas v okolí mostu či v Palackého sadech).

Trasa procházky: <https://mapy.cz/s/kajomogafa>

PŘÍPRAVA

Mapa

○ Vstupní brány

① most

② hrad

③ radnice

④ klášterní kostel

⑤ farní kostel

Do města se vstupovalo třemi branami:

- u mostu **bránou Pražskou, též Dolní**
- na protilehlé straně poblíž hotelu Dvořáček **bránou Budějovickou, též Týnskou či Horní**
- z jihozápadního směru **bránou Putimskou.**

Všechny brány byly v 19. století zbourány.

Události z bakalářského ostrůvku

1243	První písemná zmínka o existenci Písku v listině Václava I.
1348	Velký požár města
1419	Písecký dominikánský klášter byl zničen husitskými radikály
1565	Postavena školní budova na Bakalářích
1619	Město Písek vydrancováno císařskou armádou
1713	Městu se zázračně vyhnul velký mor
1740	Zahájena stavba nové městské radnice
1768	Při povodni se zřítily levobřežní mostecká věž
1887	Elektrifikace města
1918	V Písku vyhlášena samostatná československá republika již 14. října
1945	Do Písku vstupuje 6. května americká armáda a 10. května sovětská armáda
2002	Písek postihla katastrofální povodeň

PROCHÁZKA 1. ČÁST

Děkanský kostel Narození Panny Marie

Trojloďná stavba ze druhé poloviny 13. století, původně s dvojicí stejně vysokých věží. Jedna z nich byla v roce 1489 přistavěna a nyní dosahuje výšky 71 metrů. Stejně jako hrad či most a další nejstarší stavby ve městě je farní kostel dílem písecko-zvíkovské stavební huti. **Renesanční štíty při severní straně však pocházejí až z poloviny 16. století. Na jižní straně kostela byla v 18. století přistavěna barokní kaple sv. Jana Nepomuckého** (plastika tohoto světce je umístěna v nice na vnějším plášti kaple). Na věži kostela je ve **výšce 42 metrů** veřejnosti přístupný ochoz a dochovaná světnička věžného, v níž je umístěn hodinový stroj. Pohání **hodiny** se čtyřmi velkými ciferníky, které **z úsporných důvodů mají opačně usazené rafije**: malá ukazuje minuty a velká celé hodiny. Pod světničkou jsou ve stolicích zavěšeny čtyři nové zvony z let 1991–2.

Bakaláře

Prostranství kolem děkanského kostela je od roku 1900 zváno Na Bakalářích, resp. nyní Bakaláře. **Pojmenování se tomuto místu dostalo podle školy, která zde stávala takřka tři století, od roku 1565 do roku 1853, a jejích učitelů – bakalářů**, kteří zde působili. Jižní stranu Bakalářů dříve uzavírala městská hradba, zbořená v první třetině 19. století.

Při rekonstrukci prostranství byl v letech 2008–9 proveden archeologický průzkum, který odkryl mj. studnu z vrcholného středověku a zcela překvapivě pozůstatky pravěké nekropole – mohyly z 15. století před Kristem a žárové hroby z 13.–12. století před Kristem. Část těchto nálezů zůstala odkrytá veřejnosti pod skleněnými průhledy.

Moderní architektonická koncepce zde ztvárnila bývalou kašnu před hlavním portálem kostela a tzv. bakalářský ostrůvek, jehož šest kamenných lavic s tabulí jako připomíná původní renesanční školu.

Měštanské domy a domovní znamení

Čísla popisná dostaly písecké domy až po roce 1770. **Do té doby se domy nazývaly podle majitelů, případně podle domovních znamení.** Bývalo věcí cti majitele domu ozdobit fasádu malovaným, freskovým, plastickým či dokonce skutečným předmětem, který buď připomínal jméno vlastníka, jeho činnost, nějakou událost, případně byl pouze dekorativním. V Písku se takových znamení na domech zachovalo několik desítek. Na Drlíčově je to:

Dům U Bílého beránka Krásné domovní znamení na barokní fasádě domu stojícího na Drlíčově poblíž děkanského kostela.

Dům U Stříbrných denárů V nejstarší části města nazývané Drlíčov se nachází dvouposchodový dům s mansardovým podkrovím, který má zajímavou fasádu z roku 1940. Jsou na ní zobrazeny znaky pěti měst z Prácheňského kraje: Strakonice, Blatné, Písku, Vodňan a Sušice. Nad okny prvního poschodí je vymalováno panorama Písku a plán historického jádra města s částí textu písně „Když jsem já šel tou Putimskou branou“. Mezi okny je oboustranně zobrazen zlatý dukát českého panovníka Karla IV. Nad portálem domu ve sgrafitové omítce je ovšem mylně uvedeno domovní znamení: „U Stříbrných denárů“.

Ulicí Hradební II. dojdeme k Domu U Koulí a místu, kde stávala Putimská brána

Při budování nového města ve 13. století byly rovněž vyzdviženy hradby, jejichž pozůstatky zde také vidíme. Z jihozápadního směru se do města dalo vstupovat Putimskou branou. V letech 1812–36 byla bohužel jako první ze tří píseckých městských bran zbourána. Nacházela se mezi nynějšími domy U Koulí a U Zlaté koule. Brána je všeobecně známa díky znárodnělé studentské písni „Když jsem já šel tou Putimskou branou“ (na fasádě domu při kamenných schodech v Putimské ulici jsou drobné reliéfy panenek, o nichž se ve zmíněné písni zpívá). Při bourání brány byly nalezeny dělové koule, zasazené do fasády domu, a ten tak dostal své jméno. Dům U Koulí je nejen zdoben sgrafity, nedávno objevenými a zrekonstruovanými, ale má i bohatou literární historii. Nejproslulejším obyvatelem domu byl básník a spisovatel Fráňa Šrámek, jehož roky dětství a mládí zde prožité (1885–94) ho inspirovaly k románu Stříbrný vítr a divadelní hře Měsíc nad řekou. **V roce 2006** byl obnoven most před bránou a část hradebního příkopu (pod mostkem jsou symbolické otisky dětí, které sem po letech vstoupily). Baštu před Putimskou bránou zdobí vlající písecký prapor v městských barvách **modré (dole) a žluté (nahore)**. Barvy vycházejí z barevnosti městského znaku Písku, pro město ji navrhl historik August Sedláček r. 1901. Opačně má barvy vlajka **Ukrajiny**, jejíž historie sahá „jen“ do r. 1917.

Městská elektrárna

Písek byl prvním městem v Čechách, které mělo stálé veřejné elektrické osvětlení. Instaloval ho zde český elektrotechnik **František Křížík** 23. června 1887, když rozsvítil několik obloukových lamp v centru města. O rok později (**r. 1888**) bylo osvětlení rozšířeno a namísto provizorního pohonu lokomobilou přestavěli Písečtí starý mlýn při řece Otavě na elektrárnu, první v Čechách. Dynamo k výrobě proudu pohánělo zpočátku vodní kolo, v roce 1901 jej nahradily dvě Francisovy turbíny. Tyto turbíny byly v roce 1994 zrekonstruovány, staré technické zařízení uvedeno do provozu a elektrárna opět vyrábí proud, který dodává do sítě. Roku 1997 zde bylo zřízeno malé muzeum osvětlování města. Návštěvníci se mohou seznámit nejen s historií osvětlování města, ale uvidí i staré výrobní zařízení v provozu (*v r. 2024/5 dočasně mimo provoz z důvodu rekonstrukce; následně bude expozice provozovat Prácheňské muzeum*).

Sladovna

Od svého vzniku bylo město Písek nadáno také právem várečným (měli dovoleno vařit a čepovat pivo). Zprvu si ho téměř každý vařil ve svém domě sám, ale později se majitelé domů sdružili a vytvořili společnost nazvanou Právovárečné měšťanstvo. Když se v roce 1860 zřítla poslední ze tří věží bývalého hradu, využili právovárečníci uvolněného prostoru, získali další pozemky a vystavěli rozlehlou budovu sladovny. Ještě v roce 1970 se zde pro protivínský pivovar vyrobilo více než tisíc tun sladu, ale po třech letech byl provoz definitivně uzavřen.

Slad je název pro naklíčené a usušené obilné zrna, převážně se pro výrobu sladu používá ječmen, ale také pšenice či žito. Výroba sladu se nazývá sladování a věnují se jí sladovníci ve sladovnách. Slad je jedna ze základních surovin pro výrobu piva (a whisky).

Rekonstrukce a opravy první části objektu pro kulturní účely byly dokončeny na podzim roku 2007. Nosným programem jsou tři herní galerie pro děti – stálé výstavy **Pilařiště, Mraveniště, Animárium** a další výstavy, které se v průběhu roku mění. www.sladovna.cz

Královský hrad a Prácheňské muzeum

Významná stavba české hradní architektury. Byl zbudován **ve druhé polovině 13. století** písecko-zvíkovskou stavební hutí pro českého krále Václava I. a **Přemysla Otakara II.**, který na jeho výstavbu osobně dohlížel. Hrad stál při okraji města a byl projektován skutečně velkoryse. Nevelké nádvoří obíhala čtyři arkádová křídla se třemi obrannými věžemi, reprezentační prostory, k nimž patřila kaple a dva velké sály, se nacházely v prvním patře. Město hrad zakoupilo do svého majetku v roce 1509, avšak během následujících staletí přišel o všechny věže a tři křídla. Dodnes zůstalo zachováno pouze západní křídlo nad řekou Otavou, v němž je přístupný velký gotický sál vyzdobený kopiemi fresek z roku 1479. V areálu bývalého hradu dnes sídlí Prácheňské muzeum, založené v roce 1884. Muzeum má rozsáhlé sbírky dokumentující dějiny a přírodu regionu. Za expozice, které každoročně navštíví desítky tisíc návštěvníků, získalo od Rady Evropy titul Evropské muzeum roku 1996.

Kamenný most

Město Písek se pyšní nejstarším dosud stojícím kamenným mostem **v Čechách**. Vystavěla ho královská písecko-zvíkovská stavební huť nepochybně ještě před koncem 13. století (doloženo kamenickými značkami na zábradlí mostu). První písemné záznamy o mostu však pocházejí až z roku 1348, kdy Karel IV. výnosem nařídil, že pokuty vybírané v městě musí být používány na jeho údržbu.

Most má **sedm oblouků, délku 110 metrů a šířku 6,5 metru**. Na obou březích býval opatřen obrannými věžemi. Levobřežní padla za obět povodni v roce 1768, druhá věž zvýšeným nárokům na provoz v roce 1849.

Most je vyzdoben kopiemi barokních soch: **sv. Jana Nepomuckého s anděly**, sv. Anny, sv. Antonína Paduánského a Kalvárie. Kristus na kříži, dílo místního cínaře Václava Hanzla z roku 1791, byl do řádění orkánu v lednu 2007 posledním originálem.

Most je národní kulturní památkou. Během staletí musel mnohokrát čelit velkým povodním, jedna z největších postihla město v **srpnu roku 2002**. Hladina řeky vystoupila zhruba o 8,5 metru a průtok vody se zvýšil více než padesátkrát. Most zcela zmizel pod vodou a jeho kamenné zábradlí skončilo v korytě řeky.

PROCHÁZKA 2. ČÁST

Ulice původně zvaná Mostecká byla r. 1900 přejmenována na ulici Karla IV., dnes se používá jen zkrácený název **Karlova**. **Král a císař Karel IV.** do Písku často zajížděl. Jeho pobyty jsou doložené v prvním roce jeho vlády v r. 1348, r. 1352 (3x), r. 1353, r. 1356, r. 1362 a v prosinci 1363 strávil ve zdejší hradě asi dva týdny. V Českém království navštěvoval častěji jen Karlštejn a srovnatelný je počet návštěv v Č. Budějovicích.

Na začátku Karlovy ulice proti mostu stojí **dům U Slona**. V domě býval hostinec a také zde bydlel branný, který měl na starosti poblíž stojící **Pražskou bránu**. Dům má klasicistní původ a je vestavěn částí do bývalého hradebního příkopu.

Při ústí Karlovy ulice na Velké náměstí stojí **dům U Zlaté lodi**. Mezi okny prvního a druhého patra je umístěno plastické domovní znamení lodi neboli šífu, jak jej nazývali naši předkové.

Budova radnice na Velkém náměstí

Správa města sídlí v reprezentativní dvoupatrové **barokní** budově. Stavba z let **1740–65** má **dvě věže** opatřené do všech stran hodinovými ciferníky a krásné průčelí. V trojúhelníkovém tympanonu je znak města a nad ním, na atice, barokní vázy a **tři plastiky**, představující **Sílu, Trpělivost a Spravedlnost**. Budova radnice měla původně, jako většina domů na náměstí, podloubí. Bylo zrušeno v roce 1845. Z balkonu radnice vyhlásili předčasně Československou republiku, jako jeden z nástupnických států **Rakouska-Uherska**. Stalo se tak při manifestaci 14. října **1918**, o 2 týdny dříve než ve zbytku země.

Alšovo či také Malé náměstí bývalo patrně hlavním rynkem středověkého Písku. V místech nynějšího řeznictví stával výstavný gotický dům, v němž sídlil zástupce krále – rychtář.

Uprostřed náměstí se nachází Mariánské morové sousoší, které **upomíná na poslední velký mor v Čechách v roce 1713**. Jeho střed tvoří sloup, na jehož hlavici stojí plastika Neposkvrněného početí Panny Marie. Na čtvercové balustrádě jsou pak umístěny sochy svatých. Pod kopií (originál se nachází u schodiště v budově radnice) znaku města s letopočtem 1715, který je upevněn na sloupu, se nachází kopie plastiky sv. Rosalie. K sousoší se pravidelně každou první neděli po 8. červnu, na památku osvobození města od francouzských okupantů v roce 1742, **ubírá církevní procesí, tzv. Městská slavnost**.

Na píseckém Alšově náměstí byla v polovině 19. století stržena budova starého gymnázia a byly přikoupeny dva sousední domy, aby vzniklo dostatečné místo pro stavbu nové školy. Ta nahradila mj. renesanční školu z 16. století stojící na Bakalářích. Pozdně empírová budova navazující na klasicismus byla vystavěna byla v letech 1857–9. Na vrcholu štítu stojí postava Krista, atributy věd a motto „Pojď sem synu, uč se moudrým býti“ – ostatně po Janu Amosi Komenském byla škola také r. 1892 u příležitosti 300. výročí narození učitele národů pojmenována.

Po dvouleté rekonstrukci se v dubnu 2019 zmodernizovaná budova stala novým sídlem **Městské knihovny Písek** – instituce s tradicí od r. 1841, např. **v r. 2025 má 184 let**. Přestěhováním do zmodernizované budovy knihovna získala např.:

- pobytový dvůr, který zahrnuje relaxační zahradu
- prostor pro venkovní scénu
- kavárnu

- vzdělávací pořady v různých prostorách (přednáškový sál, digitální učebna, jazyková učebna, polytechnická učebna)
- halu služeb – internetová kavárna, noviny a časopisy
- malou pozorovatelnou oblohy.

Dům čp. 50 na rohu Alšova náměstí a Chelčického ulice

Na místě hostince **U Černého orla**, vystavěla písecká Občanská záložna v letech 1889–90 svůj palác v novorenesančním slohu, vyzdoben je **symboly spořivosti – včelami a připomínkou těžby zlata, řemesel, zemědělců a jiných profesí**. Nyní slouží dům, označený jako jeho předchůdce domovním znamením černého orla, jako poliklinika s lékařskými ordinacemi.

Hotel Dvořáček stojí poblíž **bývalé Budějovické městské brány**. Jako jeden z nejluxusnějších hotelů na jihu Čech ho vystavěl v roce 1899 místní lékárník Rudolf Dvořáček. Pro výzdobu fasády získal národního malíře **Mikoláše Alše**, který se nedaleko Písku v Miroticích narodil a v Písku studoval na reálce, gymnáziu a také se učil malířem pokojů. Názvy **11 jednotlivých obrazů** (zleva) jsou:

- Rýžování zlata na Otavě
- Tábořský hejtman Matěj Louda z Chlumčan na kamenném mostě (**v pozadí písecký hrad s věžemi**, dnes nedochovanými)
- Rytířský turnaj na píseckém hradě
- Dobytní města ve třicetileté válce (**1619**, událost z bakalářského ostrůvku)
- Lověna píseckých lesů
- Apoteóza městského znaku (**první obraz zleva v Komenského ulici**)
- Bitva u Čížové
- Městská slavnost (**obraz Písecké Madony**, ochránkyně města)
- Venkované z Písecka
- Písečtí studenti pozdravují **hrad Zvíkov**
- **Voroplavba** na Otavě.

V první třetině 20. století sídlila v hotelu věhlasná mezinárodní houslová škola prof. Otakara Ševčíka. Původní název hotelu „U Arcivévodý Františka Ferdinanda“ se příliš neujal, běžně býval nazýván „Hotel Dvořáček“, v období socialismu dostal jméno „Otava“. V nových poměrech však svému původnímu účelu přestal sloužit.

Pomník padlým

Na místě zasypaného hradebního příkopu nechalo postavit velitelství 11. pěšího pluku v roce 1861 první opravdový pomník v Písku. **Lev** stojící na rozprostřeném vojenském praporu **symbolizuje hrdinskou smrt 872 vojáků píseckého pluku**, kteří statečně bojovali a padli v severní Itálii v bitvách u Melegnana (8. června 1859) a u Solferina (24. června 1859). Dva hadi, po kterých lev šlape, mají představovat rakouské nepřátele z této války – Sardinii a Francii. Písecký pluk se vyznamenal především u Melegnana. Vojáci, kteří přežili toto peklo, se ještě zúčastnili větší bitvy u Solferina, která vešla do dějin jako **impuls k založení Mezinárodního červeného kříže**.